

ХАРАКТЕРИСТИКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЯПОНІЇ

В статті аналізується вплив об'єктів та явищ антропогенного (соціально-економічного, суспільно-історичного) походження на розвиток сфери рекреації та туризму країни. Як предмет дослідження розглядаєм історико-культурні туристичні ресурси. Це стосується, насамперед, привабливих туристичних зон, ознайомлення з історико-культурною спадщиною та аналіз підвищення ефективності використання об'єктів культурної спадщини на сучасному рівні. Це дослідження простежується на прикладі Японії, туристська характеристика якої подається.

The influence objects and phenomena of anthropogenic (socio-economic, socio-historical) origin, involved in the field of recreation and tourism is analyzed in the article. As a subject of research come forward historic-cultural tourist resources. It touches attractive tourist areas first of all, acquaintance with a historic-cultural legacy and efficiency analysis the objects of cultural heritage up-to-date. This research is displayed on the example of Japan, which tourist characteristic is added.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Дослідження ринку туристичних послуг - міждисциплінарна географічна проблема, яка може бути ефективно вирішена застосуванням теоретико-методологічного та методичного апарату рекреаційної географії (вчення про ТРС), географії послуг (вчення про територіальну організацію сфери послуг) та географії туризму (закономірності формування туристичних потоків та географія туристичних міграцій). Сучасний розвиток географії туризму як складової географічного мислення у напрямках, які відображають новітні соціальні орієнтири загальнонаукового процесу, по-перше, свідчать про здатність наукової дисципліни, що безпосередньо відбиває функціонально-змістовну сутність такого складного і багатоаспектного явища як туризм, вчасно реагувати на вимоги модернізації концептуальних аспектів; по-друге, саме ґрунтуючись на цьому, визначає її ключову роль у реалізації синергетичного підходу у формуванні вихідних теоретико-методологічних засад туризмології як цілісного і єдиного у світоглядному відношенні системного розуміння туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження туристичного комплексу передбачає знання теорії та методики туристського вивчення геосистем, до складу яких входять як природні, так і антропогенні об'єкти, що використовуються в туристсько-рекреаційному господарстві. В повній мірі ці дослідження викладені в працях по географії туристичних ресурсів світу Е.А. Окладникова, О.О. Бейдика, Н.П. Крачилова, П.О. Масляка, по країнознавству – Д. С. Ушакова, О. М. Сапожнікової, Т.Т. Христова, В.М. Юрківського, А. О. Яворської, крім того, при безпосередньому складанні характеристики історико-культурних туристських ресурсів були опрацьовані джерела пов'язані з історією розвитку країни, археологічними знахідками, культовими об'єктами різної приналежності та ін. (С.І.

Вербицький «Японія на порозі ХХІ века», Г.Б.Навлицкая, И.М.Сирицин «Японія наших днів», К.М. Попов «Японія. Очерки розвитку національної культури і географічної мислі: монографія, історія Японії»). Проте, в зазначеній літературі розглядаються лише характеристики, а не дається їх вплив на розвиток туризму, без чого повна туристська характеристика країни неможлива.

Формулювання цілей статті. В зв'язку з відсутністю достатньої нам літератури, в якій дається комплексна характеристика історико-культурних туристських ресурсів провідних країн світу, ставиться завдання на прикладі однієї країни простежити вплив її ресурсних характеристик на розвиток туризму.

Мета статті. Скласти комплексну характеристику історико-культурних туристсько-рекреаційних ресурсів Японії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Японці завжди цікавилися власними старожитностями. Підтвердженням цьому може служити велика кількість історичних творів, що з'являлися в Японії принаймні з VIII ст. Цей інтерес достатньо рано виявився і по відношенню до артефактів, що були предметом колекціонування.

Найдавнішими архітектурними пам'ятниками Японії є синтоїстські і буддійські культові споруди - святилища, храми, монастирі.

Прототипом японської культової архітектури вважається синтоїстське святилище Ісе дзінгу (префектура Міе), споруджене в VII ст. у стилі сіммеі і присвячене богині сонця Аматерасу Омікамі, прародительниці імператорської династії. Великий храм Ідзумо (Ідзумо тайся) в префектурі Сімане, так само як і святилище Ісе, веде свою історію з «міфічних часів». Інший найважливіший стиль житлової архітектури - сеїн (буквально - бібліотека або студія), що сформувався під впливом дзен-буддизму, він став широко застосовуватися як в гостиних і житлових покоях монастирів, так і в будинках військової знаті. Дотепер він служить зразком житлового будинку в традиційному стилі. У цьому стилі почали з'являтися споруди в декілька поверхів - Кінкакудзі (Золотий павільйон) і Гінкакудзі (Срібний павільйон) в Кіото, виникло мистецтво сухих ландшафтних садів, в яких пісок, каміння і чагарник використовувалися як символи води і гір. Найдавніші з прикладів сеїн, що дійшли до наших днів, - це зал Тогудо в Гінкакудзі в Кіото [6, с.138-142].

Широко використовувалося комірчасте планування приміщень, де найдрібнішою одиницею простору, що стала об'єктом особливих творчих зусиль архітектора, була тисяцу - кімната для чайної церемонії, що перетворилася на досконалий вираз японської естетики.

Ідея чайних будиночків вплинула на архітектуру палаців, що виразилося в стилі сукія. Яскравий приклад цього стилю - імператорський палац Кацура-рікю в Кіото.

Коли буддизм проник до Японії, сакральні предмети були найважливішими об'єктами поклоніння. У Асука-дера (його будівництво почалося в 588 р.). Навіть зараз величезні масштаби стародавніх храмів

буддистів вражають їх відвідувачів. Зал, в якому розміщується «дайбуцу» (велика статуя Будди), в храмі Тодайдзі в місті Нара, будівництво якого завершилося в VIII ст., є найбільшою дерев'яною спорудою в світі.

У сучасній Японії гнучка просторова структура стала майже обов'язковою характеристикою будівель, що зводяться в країні. Комплекс хмарочосів на заході Центрального Токіо став символом економічної потужності Японії. У 1991 р. в районі Сіндзюку за проектом Танге була побудована найвища в Токіо будівля - Токійський муніципалітет - 243 метри. Ця споруда з двома 48-поверховими баштами нагадує європейський готичний собор.

Серед культових споруд виділяються:

✓ Замки:

Замок Акіта (Акіта, VII ст.); Замок Касугаяма (Дзецу, VII ст.); Замок Накагусуку (Аоморі, VII-VIII ст.); Замок Тіхая (Нагоя, VIII ст.); Замок Нагасіно (Нагасіно, VIII ст.); Замок Цурумару (інша назва — Замок Кагосіма, 1035р.); Замок Нанао (Нанао, 1109р.); Замок Канадзава (Канадзава, 1233р.); Замок Гіфу (Гіфу, 1201р.); Замок Івамура (Івамура, 1367р.); Замок Вакамацу (Айдзувакамацу, 1384р.); Замок Ніхонмацу (Ніхонмацу, 1394—1427); Замок Сіракава (Сіракава, 1389р.); Замок Цутіура (Цутіура, 1385р.); Замок Фукутіяма (Фукутіяма, 1385р.); Замок Кійосу (Кійосу, 1394-1427); Замок Ітідзюдані (Фукуї, XIV ст.); Замок Такаяма (Такаяма, 1489р.); Замок Такамацу (Такамацу, 1437р.); Замок Одавара (Одавара, 1495р.); Замок Нагахана (Нагахана, 1575р.); Замок Комакіяма (Комакіяма, 1586 р.); Замок Окадзакі (Окадзакі, 1542р.); Замок Маруока (Немуро, 1576р.); Замок Хамамацу (Хамамацу, 1570р.); Замок Вакаяма (Вакаяма, 1532р.); Замок Мацумото (Мацумото, 1594р.); Замок Мориока (Мориока, 1592р.); Замок Мацумото (Фусімі, 1594р.); Замок Уеда (Уеда, 1547р.); Замок Фусімі (інша назва— замок Момояма, 1579р.); Замок Іга Уено (Міе, 1585р.); Замок Міто (Міто, 1643р.); Замок Мацуе (Мацуе, 1607—1611рр.) Замок Маругаме (Кагава, 1602р.); Замок Нідзійо (Кіото, 1603р.); Замок Кувана (Кіто, 1699р.); Замок Коті (Коті, 1603 р.); Замок Айя (Осака, 1659р.); Замок Такада (Такада, 1614р.); Замок Такаторі (Такаторі, 1658р.); Замок Накацу (Накацу, 1678р.); Замок Фунаї (Оіта, 1684р.); Замок Сага (Сага, 1734р.); Замок Кавасіма (Кавасіма, 1764р.); Замок Токусіма (Токусіма, 1789р.).

✓ Храми:

Буддиські храми Кіото (Бйодо-ін, Гінкаку-дзі, Кінкаку-дзі, Кійомідзудера, Кодай-дзі, Міе-дера, Мйосін-дзі, Нандзен-дзі, Нінна-дзі, Рйоан-дзі, Тіон-ін, То-дзі, Тофуку-дзі, Ейкан-до, Енряку-дзі). Буддиські храми і монастирі префектури Вакаяма (Гаран, Компон-дайто, Конгобу-дзі, Коясан, Окуно-ін).

Синтоїстські святилища (Дзіндзя, Ісе-дзінгу, Касуга-тайся, Кумано-Наті-тайся, Кумано-Хаятама-тайся, Кумано-Хонгу-тайся, Курама, Хійосі-тайся, Хейан-дзінгу, Ясака-дзіндзя, Ясукуні-дзіндзя).

Загалом, архітектура Японії - одна з небагатьох у світі, чиї культові споруди аж до XI ст. будувалися з дерева. Саме в «Країні вранішнього сонця» збережена найбільша кількість дерев'яних будівель (з кін. VI ст.) історико-культурною спадщини світу. Про те, як виглядала добуддистська архітектура Японії, можна судити по будівлях двох шанованих синтоїстських святилищ Ісе й Ідзумо. Нинішні будівлі не древні, але відтворюють виразні древні форми: мають високі двосхилі дахи з навісом і хрестоподібною формою балок. Одними із символів країни є тори, святилища Іцукусіма (на захід від Хіросіми), буддистські храми (префектури Вакаяма і Кіото) та в місті Нара - найбільша фігура Будди в храмі Тодайдзі.

Сучасна археологічна справа поставлена в Японії на найвищому рівні. На заздрість археологам решти світу, археологічні дослідження в Японії фінансуються в достатньому об'ємі, самі розкопки і аналіз знахідок ведуться із застосуванням самих останніх досягнень науково-технічної думки.

Слід визнати, що саме археологія внесла останнім часом найвагомий внесок у вивчення японської старовини. Причому це торкається не тільки чисто археологічних, неписьменних періодів (що було б тільки природним), але і історичного часу. Можливо, особливо плідним в цьому відношенні було виявлення «Моккан» - епіграфіки на дерев'яних табличках, - що відносяться до VII-VIII ст.

В кінці 60-х рр. на території Японії було зареєстровано близько 90 тис. археологічних пам'яток. Через 30 років їх кількість зросла до більш ніж 300 тис. Вражає також і об'єм виконуваних археологічних досліджень: щороку роботи ведуться на 9-10 тис. об'єктів (для порівняння, в 1961 р. - на 4-5 тис. об'єктів), щорічно випускається близько 3 тис. монографій, присвячених археологічній тематиці [7, с. 87].

Робота археологів викликає інтерес не тільки серед професіоналів. Вона має і величезний суспільний резонанс. Разом з шанобливим відношенням японців до власної історії взагалі, це пояснюється і властивою їм потребою в етнічній самоідентифікації, першорядну роль в якій масова свідомість в даний час відводить саме історичним і археологічним дослідженням (у 70-80-х роках цю роль виконували етнографічні дослідження і спостереження іноземців, що торкалися особливостей японської культури, способу життя, національного характеру).

У числі безпосередньо пов'язаних з історико-археологічними дослідженнями ресурсів, можна назвати:

- ✓ вісімнадцять монументів стародавнього Кіото (цей об'єкт засвідчений у списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО);
- ✓ антропологічні дослідження, що стосуються періодів Дземон і Яей (етногенез японців); в районі Токіо під назвою Яей-маті було знайдено керамічний посуд, що пізніше була ідентифікована, як етнос, що

прийшла на зміну Дземон. Приблизно з 1896 р. поняття «кераміка типа Яей» міцно увійшло до наукового звороту;

- ✓ пам'ятники палеоліту, інколи їх називають «пам'ятки періоду Івадзюку» (по місцерозташуванню першої відкритої палеолітичної стоянки);
- ✓ Кофун – курганний період Японії. Він отримав свою назву від масштабних похоронних споруд (курганів-кофун), які у великій кількості будувалися в Японії в III-VII ст. У них ховали імператорів, місцевих правителів і родову знать;
- ✓ місцезнаходження стародавньої держави Яматай і поховання його правительки Химіко в похованнях курганного типу;
- ✓ близько двохсот поховань курганного у Фукусато (префектура Окаяма);
- ✓ ряд Курганних поховань в районі Осака-Нара;
- ✓ археологічних місто палаців ранніх японських правителів (включаючи період Нара);
- ✓ дослідження інфраструктури періоду Нара.

Історичні пам'ятки пов'язані з визначними подіями в історії Японії. Перші державні утворення на території Японії з'являються на початку нашої ери. Особливо важливим надбанням стала писемність, введена приблизно на початку V ст. і як наслідок з'являються писемні джерела. У VII столітті з Кореї до Японії прийшов буддизм, що став згодом державною релігією країни – це супроводжується будівництвом цілої низки храмів. До наших днів зберігся зведений в перші роки VII століття храмовий ансамбль Хорюдзі, побудований відповідно до китайських канонів. Серед них Кинкакудзі або Золотий павільйон, побудований в 1394 році, і Гинкакудзі або Срібний павільйон, побудований в 1489 році як вілла сёгуна Асикага Їсимаса і що пізніше став буддійським храмом. Поява першої буддійської школи в Японії Дзедо – «Чистої землі». Період правління династії Едо (1603-1867рр.) супроводжувався майже повною ізоляцією Японії від зовнішнього світу, внаслідок чого країна набула дивовижної самотності, неповторного відчуття прекрасного і величезну пошану до власної історії. Місця знаменитих в історії Японії битв: при Нагасино, при Одавара, при Секигахара, атомне бомбардування міст Хіросіми та Нагасакі [6, с. 129-131]. На разі збудований меморіал Хіросіми (У Списук ЮНЕСКО). Суттєво буде вказати подію, що сталася в 1923 році – землетрус в районі Канто зруйнував Токіо та Йокогаму – це були досить значні втрати і у відношенні історико-культурних ресурсів. Найголовніше, що це не є археолог, багато населених пунктів Японії страждають від природних катаклізм.

І це лише невелика частина історичного надбання, що археологічнихвся в ельдорадо величезних туристичних можливостей – Японії. Неповторні культові об'єкти в Японії можна знайти скрізь.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, дослідивши характеристику ресурсної бази Японії можна констатувати, що історико-культурні туристсько-

рекреаційні ресурси мають необхідні для залучення в туристичну сферу кількісні і якісні параметри.

У будь-якому випадку, архітектурні та археологічні історико-культурні туристсько-рекреаційні ресурси Японії повні своєї особливої східної чарівності, яка чітко відчувається будь-яким європейцем, що коли-небудь відвідував ці гостинні острови. Довгі періоди ізоляції «Країни вранішнього сонця» від решти світу прищепили японському народу дивовижну самотність, неповторне відчуття прекрасного і величезну пошану до власної історії.

Всі ці характеристики позитивно впливають та створюють умови для розвитку туризму – сприяють збільшенню туристських потоків з усіх країн та макрорегіонів до Японії.

Представлена характеристика ресурсної бази Японії лише в загальних рисах аналізує вплив архітектурних та археологічних історико-культурних ресурсів на розвиток її туристичної галузі. Тому перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у більш глибокому та ґрунтовному аналізі впливу цих чинників на розвиток окремих видів туризму в країні.

1.Вербицький С.И. Япония на пороге XXI века. - М.: Знание, 1988. – 259с. 2.Смирнов І. Г. Туристично-фінансові потоки та моделі управління в міжнародному туристичному бізнесі // Географія і сучасність. – 2006. – Вип.15. – С.105 – 111. 3.Окладникова Е. А. Международный туризм. География туристских ресурсов мира: Учеб. пособие. / Е. А. Окладникова – М.,СПб.: ИФК Омега-Л, 2003. – 367 с. 4.Япония: міфи і реальність. Колективна монографія - М.: Восточная литература РАН, 1999. – 67 с. 5.Япония наших дней: Зб. наук. Статей/ Наук. ред. Навлицкая Г.Б., Сырицын И.М. - М.: Наука, 1983. – 46 с. 6.Япония. Очерки развития национальной культуры и географической мысли: монография, история Японии / Наук. Ред. К.М. Попов – М.: Мысль, 1964. – 124 -167 с. 7. Япония в современном мире. Факторы стабильного развития и безопасности: Монография// Отв. ред. Н.В. Анисимцев, В.Н. Бунин, Ю.Д. Денисов. – М.: МАКС Пресс, 2001. – 87 с.